

NOVADI GAIDA

Vieglākam MĀJUPCEĻAM

“Būtu labi, ja vecāki latviešu valodu bērnam mācītu jau pirms atgriešanās Latvijā, tā mazinātos satraukums par to, ka neizdosies iekļauties Latvijas izglītības sistēmā,” norāda Kurzemes reemigrācijas koordinatore Kristīne Smilga. Mājaslapā www.maciunmacies.valoda.lv ir pieejamas dažādas spēles un interaktīvi uzdevumi, kas bērniem ļoti patīk.

PAKLĀJS

A S Ā K P L J

GULTA

L T U G A

GRĀMATA

R G A T M Ā A

BĒRNS

R B S Ē N

LAPA

P A A L

Ekrānuzņēmums no www.maciunmacies.valoda.lv

UZZIŅAI

Reemigrantus visbiežāk interesē:

- bērnu dārzu un skolu pieejamība;
- bērna integrācija Latvijas izglītības sistēmā, ja viņam ir nepietiekamas latviešu valodas zināšanas;
- nodarbinātības iespējas;
- vai darba devējs par darbinieku maksā nodokļus;
- atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai;
- ārvalstu dzīvesbiedru integrācija Latvijā;
- kredīta saņemšanas iespējas;
- vai nepieciešams deklarēt dzīvesvietu pirms bankas konta atvēršanas;
- pabalstu sistēma Latvijā;
- noteikumi autovadītāja apliecības iegūšanai.

Sindija Kļava

Lai gan joprojām nemitīgi tiek runāts par to, kā mūsu tautieši pamet Latviju, notiek arī pretējs process – arvien vairāk emigrējušo latviešu izvēlas atgriezties. Tomēr ir virkne lietu, kas vispirms jānokārto, lai atgriešanās Latvijā nepārvērstos nepatīkamā pārsteigumā. Tāpēc Kurzemes reģiona reemigrācijas koordinatore Kristīne Smilga sniedz noderīgus padomus un parāda virzienu, kurā doties, lai saņemtu pietiekami izsmejošu informāciju.

Bezdarbnieka pabalstu var eksportēt

Viens no svarīgākajiem pilnvērtīgas dzīves stūrakmeņiem neapšaubāmi ir darbs, un tieši par to visbiežāk raizējas cilvēki, kas plāno no ārzemēm atgriezties dzimtenē. Būtībā ir divi varianti: pirmais – cilvēkam jau ir zināma darbavietā, kurā jānoslēdz tikai darba līgums, otrs – potenciālās darbavietas vēl nav.

“Cilvēkiem, kas ir atgriezušies Latvijā un reģistrējušies kā bezdarbnieki Nodarbinātības valsts aģentūrā (NVA), ir pieejams plašs pakalpojumu klāsts, kurā ir dažādas apmācības, nodarbinātības un karjeras pakalpojumi,” skaidro K. Smilga, piebilstot, ka sīkāku informāciju iespējams atrast NVA mājaslapas sadaļās “Klientiem” un “Karjera”.

Savukārt tiem, kas vēlas uzsākt uzņēmējdarbību, ir vērtīgi izziņāt atbalsta iespējas, ko piedāvā vairākas organizācijas. Dažādas atbalsta institūcijas vienkopus atrodamas Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras mājaslapā, sadaļā “Biznesa ABC”, izvēloties rīku “Atbalsts uzņēmējiem”.

Taču reizēm līdz ienākumu gūšanas brīdim paiet zināms laiks, tāpēc būtisks var būt arī

NODERĪGI

- Nodarbinātības valsts aģentūra: www.nva.gov.lv (īpaši plaša informācija pieejama jaunizveidotajā sadaļā “Ja vēlies atgriezties Latvijā”).
- Ceļu satiksmes drošības direkcija: www.csdd.lv.
- Akadēmiskās informācijas centrs: www.aic.lv.
- Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra: www.vsaa.gov.lv.
- Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra: www.liaa.gov.lv.
- Nacionālā izglītības iespēju datubāze: www.niid.lv (īpaši informatīva sadaļa “Mācīties Latvijā: informācija diasporai un pieredzes stāsti”).

bezdarbnieka pabalsts. K. Smilga uzsver: “Bezdarbnieka pabalstu darba meklētājam piešķir valsts, kurā pēdējā ir veiktas bezdarba apdrošināšanas iemaksas, ar noteikumu, ka darba meklētājs atbilst visiem pabalsta saņemšanas nosacījumiem. Tas nozīmē, ka cilvēkam, kurš vēlas atgriezties Latvijā un izbeidz darba attiecības citā valstī, pabalsts jāpieprasa šīs valsts atbildīgajā iestādē pirms atgriešanās.” Eiropas Savienības, Eiropas ekonomiskās zonas (ES/EEZ) valstīs un Šveicē darbojas sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanas noteikumi, kas paredz, ka cilvēks savu bezdarbnieka pabalstu var eksportēt uz mītnes zemi.

“Piemēram, Latvijas valstspiederīgais, kas strādājis Norvēģijā un saņem šīs valsts bezdarbnieka pabalstu, var atgriezties Latvijā un, izpildot pabalsta eksportēšanas nosacījumus, uz noteiktu laiku saņemt Norvēģijas pabalstu arī Latvijā,” stāsta reemigrācijas koordinatore. Īpaši svarīgi atcerēties, ka, iesniedzot bezdarbnieka pabalsta pieprasījumu, jānorāda, ka cilvēks Latvijā turpinās darba meklējumus. “Kompetentajā iestādē ārvalstīs jāpieprasa Uzveidlapa, kas septiņu dienu laikā pēc atgriešanās Latvijā jāiesniedz Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (VSAA),” uzsver K. Smilga. Sīkāk par bezdarb-

nieka pabalsta eksportu stāstīs VSAA mājaslapas sadaļā “Pakalpojumi” – “Pakalpojumi Eiropas Savienībā” – “Bezdarbnieka pabalsts ES”.

Kas maksās ģimenes pabalstu?

“Cilvēks, kas veicis pensiju iemaksas un pārceļas uz dzīvi citā valstī, veiktās apdrošināšanas iemaksas nezaudē. Tas nozīmē, ja viņam ir tiesības saņemt pensiju vairākās valstīs, viņš to var vienlaikus saņemt no visām šīm valstīm, ne tikai no tās, kurā dzīvo, vai tās, kurā ir visvairāk strādājis. Turklāt, ja kādā valstī apdrošināšanas periods ir nepietiekams, lai piešķirtu pensiju, tam var piešķirt apdrošināšanas stāžu, kas iegūts citā ES/EEZ valstī vai Šveicē,” skaidro K. Smilga.

Dažādās valstīs nepieciešamais sociālās apdrošināšanas stāžs, pensionēšanās vecums un citi noteikumi, lai saņemtu pensiju, ir atšķirīgi, tāpat atšķiras arī pensiju lieluma aprēķināšanas principi, tāpēc ieteicams sīkāk par to interesēties katras valsts kompetentajā iestādē, kurā iespējams arī pieteikties pensijas saņemšanai. Latvijā tā ir VSAA, kuras mājaslapā atrodama detalizēta informācija. “Bet, ja ārzemēs veiktas iemaksas privātajos pensiju apdrošināšanas fondos, jāinteresējas pie pakalpojuma sniedzēja par iespējām vai nu

pensiju saņemt Latvijā, vai atgūt iemaksāto naudu,” papildina reemigrācijas koordinatore.

Kā novērojusi K. Smilga, ne vienmēr Latvijā vienlaikus atgriežas visa ģimene – ir gadījumi, kad tētis paliek strādāt ārzemēs, bet mamma ar bērniem atgriežas Latvijā. “ES līmenī tiek regulēta uz sociālās apdrošināšanas iemaksām balstītā ģimenes pabalsta izmaksa. Vispārējais princips ir tāds, ka par bērnu ģimenei ir jāsaņem tāds pabalsts, kādu maksā valsts, kurā tas ir lielāks,” viņa pastāsta, skaidrojot, ka tad, ja Latvijā atgriežas māte ar bērniem, pabalsta izmaksas kārtība ir atkarīga no tā, vai māte atrod darbu un sāk veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas. “Ja tas tā notiek, tad Latvija ir primāri atbildīga kā bērna mītnes zeme un maksā ģimenes pabalstu pilnā apmērā. Valsts, kurā strādā tēvs, piemaksā starpību, ko iegūst no tās valsts pilnā ģimenes pabalsta summas atņemot Latvijas pabalsta summu. Piemēram, ja Latvijā ģimenes valsts pabalsts ir 11,38 eiro, bet tēva nodarbinātības valstī 100 eiro, tad šī valsts piemaksā 88,62 eiro,” stāsta K. Smilga, minot, ka pretējā gadījumā par pabalsta izmaksu pilnā apmērā ir atbildīga tēva nodarbinātības valsts.

Par šo un citiem jautājumiem saistībā ar bērnu pabalstiem ES/EEZ valstīs un Šveicē vairāk informācijas iespējams atrast VSAA mājaslapā, sadaļā “Pakalpojumi Eiropas Savienībā”.

Ar jaunām zināšanām kabatā

Ja ārvalstīs pavadīts ilgāks laiks, visticamāk, cilvēks ir ieguvis izglītību, apguvis profesiju vai iemaņas, ko apliecina arī saņemtie dokumenti. “Ar šo jautājumu Latvijā nodarbojas Akadēmiskās informācijas centrs (AIC). Pēc dokumentu izmantošanas

mērķa izglītību apliecinošu dokumentu atzišana notiek divos veidos: ārvalstīs iegūta dokumenta akadēmiskā atzišana, lai turpinātu izglītību vai strādātu nereglamentētā profesijā, vai profesionālās kvalifikācijas atzišana, lai strādātu kādā no reglamentētajām profesijām,” pastāsta K. Smilga, skaidrojot, ka no nepieciešamā atzišanas veida atkarīgas arī tālākās darbības. Tomēr katrs gadījums ir individuāls, tāpēc produktīvāk būs katram pašam vērsties AIC.

Tāpat aktuāls ir jautājums, vai ārvalstīs iegūtā autovadītāja apliecība būs derīga Latvijā. Ceļu satiksmes drošības direkcijā (CSDD) skaidro – ja apliecība ir izsniegta kādā no Eiropas Savienības vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstīm, tad tā ir derīga transportlīdzekļa vadīšanai arī Latvijā līdz tās termiņa beigām. Pēc vēlēšanās to var apmainīt pret Latvijas apliecību arī ātrāk, bet jāņem vērā, ka tādā gadījumā cilvēka pastāvīgajai dzīvesvietai jābūt Latvijas teritorijā.

Turpretī gadījumos, ja iegūtā autovadītāja apliecība izsniegta citā valstī, tā būs derīga gadu pēc cilvēka ierašanās Latvijā. Uzturoties valstī ilgāk, nāksies doties uz CSDD un noteiktajā kārtībā veikt transportlīdzekļa vadīšanas eksāmenu. Nevajag aizmirst, ka auto vadīšanai Latvijā nepieciešama arī medicīniskā izziņa, ko iespējams iegūt pie ģimenes ārsta vai ārstniecības iestādēs speciāli izveidotās ārstu komisijās.

Sabiedrības integrācijas fonds

Materiāls sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.